

Günther Franz Pfaffenwimmer:

**Předseda vypravuje o IÖAG
(s. 225-242)**

Stopy počátku a první impulsy

Začalo to na podzim 1974. Válka ve Vietnamu skončila. Od roku 1972 jsem působil v „Výboru pro jižní Afriku“ (KSA) na podporu osvobozeneckých hnutí v jižní Africe.

Po karafiátové revoluci v Portugalsku jsme zažili úspěch, osvobození portugalských kolonií, „vítězství“, a tím i pro nás (morální) odměnu za dlouholeté úsilí.

V červnu 1974 jsem složil učitelskou zkoušku a strávil léto v Kanadě. V KSA jsem se naučil „politickému řemeslu“:

Shromažďování informací především z médií a jejich kritické projednávání a hodnocení, vedení skupinových setkání a psaní zápisů z nich, sestavování mediálních přehledů, výroba a prodej letáků a novin, organizování informačních stánků a diskuse s kolemjdoucími, zápisy jejich průběhu s uvedením silných a zejména slabých stránek

Günther Franz Pfaffenwimmer:

**Der Vorsitzende erzählt über die
IÖAG (S. 225-242)**

Spuren des Beginns und erste Impulse

Es begann im Herbst 1974. Der Vietnamkrieg war vorbei. Ich war seit 1972 aktiv im „Komitee Südliches Afrika“ (KSA) zur Unterstützung der Befreiungsbewegungen im südlichen Afrika. Nach der Nelkenrevolution in Portugal erlebten wir den Erfolg, die Befreiung der portugiesischen Kolonien, den „Sieg“ und damit auch für uns den (moralischen) Lohn der jahrelangen Bemühungen.

Im Juni 1974 absolvierte ich die Lehramtsprüfung und verbrachte den Sommer in Kanada. Im KSA lernte ich das „politische Handwerk“: Informationen vor allem aus Medien sammeln und sie kritisch diskutieren und bewerten, Gruppensitzungen leiten und darüber Protokolle schreiben, Medienspiegel zusammenstellen, Flugblätter und Zeitung machen und verkaufen, Infotische organisieren und Diskussionen mit Passanten führen,

argumentace, které se objevily, naučit se argumentovat v hraných rolích, vylepovat plakáty, organizovat demonstrace, vystupovat před shromážděním, vybudovat organizaci složenou z několika podskupin v okresech Vídně a v některých městech Rakouska, pracovat ve společné koordinační skupině, vést rozhovory o akční jednotě a vyjednávat s dalšími, podobně smýšlejícími aktivistickými skupinami...

Dalšími zdroji mého poznání byla „Katolická vysokoškolská obec“ na začátku mých studií, studentská rada Biologického ústavu, jejímž členem jsem byl až do roku 1975, školení MLS - (marxisticko-leninských studentů, maoistů) a noční diskuse v našem bytovém společenství (WG).

Na podzim roku 1974 mě matka při návštěvě rodičů v Linci nabádala:

"Raději se angažuj proti jaderným elektrárnám", zejména proti plánované jaderné elektrárně St. Pantaleon u Ennsu.

darüber Memos verfassen mit den aufgetretenen Argumentationsstärken und vor allem -schwächen, Argumentation im Rollenspiel lernen, Plakatieren, Demonstrationen organisieren, vor einer Versammlung sprechen, den Aufbau einer aus mehreren Teilgruppen in den Bezirken Wiens und in einigen Städten Österreichs bestehenden Organisation, die Arbeit in der gemeinsamen Koordinationsgruppe, Aktionseinheitsgespräche und -verhandlungen mit anderen, gleichgesinnten Aktivgruppen ...

Andere Quellen meines Lernens waren die Katholische Hochschulgemeinde zu Beginn meines Studiums, die Studentenvertretung am Biologieinstitut, der ich bis 1975 angehörte, die Schulungen der MLS – (marxistisch-leninistische Studenten, die Maoisten) und die nächtelangen Diskussionen in unserer Wohngemeinschaft (WG).

Bei einem Besuch meiner Eltern in Linz im Herbst 1974 forderte mich meine Mutter auf, „ich solle mich besser gegen Atomkraftwerke engagieren“, v.a. gegen das geplante Atomkraftwerk St. Pantaleon bei Enns.

Její přítelkyně teta Traudl byla aktivistka a informovala/infikovala mou matku.

Jeden z mých spolubydlících v tom roce, Lois Geisslhofer, mi vyprávěl o "povstání v Ennsu" proti jaderné elektrárně St. Pantaleon.

Pak se mi v knihkupectví na Schottenpassage dostal do rukou rororo-paperback "Atomenergie oder Ein Weg aus der Krise?" (Atomová energie aneb cesta z krize?). Při čtení této knížky ve mně „bouchly saze“ a já jsem byl odhodlán proti jaderným elektrárnám něco dělat.

Založení pracovní skupiny pro atomovou energii, IÖAG a zahájení kampaně

Po některých předběžných diskusích s kolegy z Rady studentů biologie v zimním semestru 1974/75 jsme se rozhodli založit na univerzitě aktivistickou skupinu.

První schůzka se konala po Velikonocích 1975. Bylo nás šest. Vzpomínám si na Carla Manzana, Franze Raditse, Wolframa Tertschniga, Christiana a jednu studentku, která tam byla ale jen krátce.

Ihre Freundin Tante Traudl war Aktivistin und hatte meine Mutter informiert/infiziert.

Einer meiner WG-Genossen in diesem Jahr, Lois Geisslhofer, berichtete mir von dem „Aufstand in Enns“ gegen das AKW St. Pantaleon.

Dann fiel mir in der Buchhandlung in der Schottenpassage das rororo-Taschenbuch „Atomenergie oder Ein Weg aus der Krise?“ in die Hände. Diese Lektüre brachte in mir „das Fass zum Überlaufen“ und ich war entschlossen, etwas gegen AKWs zu tun.

Gründung des Arbeitskreises Atomenergie, der IÖAG und Beginn der Kampagne

Nach einigen Vorgesprächen mit den Kollegen der Biologie-Studentenvertretung im Wintersemester 1974/75 beschlossen wir, eine Aktivgruppe an der Uni zu gründen.

Die erste Sitzung fand nach Ostern 1975 statt. Wir waren zu sechst. Ich erinnere mich an Carl Manzano, Franz Radits, Wolfram Tertschnig, an Christian und an eine Studentin, die aber nur kurz dabei war.

Ještě v dubnu jsem napsal návrh organizace práce naší pracovní skupiny, do kterého jsem vložil všechny své znalosti a zkušenosti z KSA.

Návrh byl projednán, přijat a následně realizován.

Na druhé schůzce koncem dubna nás bylo dvanáct, na třetí pak koncem května nás přišlo 24 a v polovině června jsme měli první velkou akci s plným přednáškovým sálem v Biologickém ústavu univerzity.

Doprovázely nás nejbouřlivější události v Ennsu a Linci, kde se sešlo vždy 5 000 „řádících“ lidí, kteří dali zástupcům vlády a provozovatelům jaderných elektráren jednoznačně najevo, že jasně říkají jaderné elektrárně St. Pantaleon NE.

Údajně ale měla být jaderná elektrárna Zwentendorf uvedena do zkušebního provozu již na podzim 1975. To byl velký tlak a velká hrozba.

Jak bychom měli tuto situaci řešit? Po několika diskusích jsme se společně rozhodli, že budeme vzdorovat až do uvedení do provozu a případně i po něm až do odstavení

Noch im April verfasste ich einen Vorschlag zur Arbeitsorganisation für unseren Arbeitskreis, in den ich mein ganzes Wissen und die Erfahrung aus dem KSA verpackte. Der Vorschlag wurde diskutiert, angenommen und in der Folge umgesetzt.

Bei der zweiten Sitzung Ende April waren wir zu zwölf, zum dritten Treffen Ende Mai kamen 24 und Mitte Juni hatten wir die erste große Veranstaltung mit einem vollen Hörsaal im Biologie-Institut.

Uns begleiteten die heftigsten Ereignisse von Enns und Linz mit jeweils 5.000 tobenden Menschen, die den Vertretern der Regierung und der AKW-Betreiber unmissverständlich das Nein zum AKW St. Pantaleon klar gemacht hatten.

Es hieß jedoch, dass das AKW-Zwentendorf schon im Herbst 1975 in Probetrieb gehen sollte. Das war ein großer Druck und eine große Drohung. Wie sollten wir mit dieser Situation umgehen? Nach einigen Diskussionen waren wir gemeinsam entschlossen, dass wir bis zur Inbetriebnahme und gegebenenfalls danach bis zum Einstellen des Betriebs Widerstand leisten wollten.

Významnou posilou nám byly aktivistické skupiny z Matematicko-fyzikálního ústavu, které se právě neúspěšně bránily zavedení nových studijních předpisů.

Připojili se k nám Michael Grosser z Institutu matematiky a Wolfgang Kromp z Institutu fyzicky.

Na podzim 1975 jsme založili spolek "Arbeitskreis Atomenergie" (Pracovní spolek atomová energie) a vydali první brožuru "Atomkraftwerke Pro und Kontra" (Jaderné elektrárny Pro a proti), žlutá obálka s černým obrysem jaderného reaktoru a symbolem radiace.

Zodpověděli resp. popřeli jsme v něm deset argumentů pro jadernou elektrárnu Informačního centra Zwentendorf.

Seznámili jsme se také s "pionýrskou generací", "Světovým svazem na ochranu života", paní Rosou Müller a jejími spolupracovnicemi, Dr. Drobilem z Klosterneuburgu, Dr. Peterem Weishem, panem Dornerem z Občanské iniciativy (BI) Vídeň 20/21 proti výstavbě dálnice přes 20. okres a dalšími a zahájili první koordináční jednání všech protijaderných iniciativ ve Vídni ještě v květnu 1975.

Eine wichtige Verstärkung erhielten wir aus den Aktivistengruppen des Mathematik- und des Physik Institutes, die sich gerade erfolglos gegen die Einführung der neuen Studienordnung wehrten. Zu uns stießen Michael Grosser von der Mathematik und Wolfgang Kromp von der Physik.

Im Herbst 1975 gründeten wir den Verein „Arbeitskreis Atomenergie“ und erstellten unsere erste Broschüre „Atomkraftwerke Pro und Kontra“, gelber Umschlag mit dem schwarzen Umriss eines Atommeilers und dem Strahlenzeichen. Darin beantworteten bzw. widerlegten wir die zehn Argumente Pro-Atomkraftwerke aus dem Informationszentrum Zwentendorf.

Wir lernten auch die „Pioniergeneration“ kennen, den „Weltbund zum Schutz des Lebens“, Frau Rosa Müller und ihre KollegInnen, Dr. Drobil aus Klosterneuburg, Dr. Peter Weish, Herrn Dorner von der Bürgerinitiative (BI) Wien 20/21 gegen den Autobahnbau durch den 20. Bezirk und andere und begannen noch im Mai 1975 die ersten Koordinationsgespräche aller Anti-AKW-Initiativen in Wien.

Prostřednictvím těchto debat o jednotě akce, které probíhaly se vzájemným respektem i vůči jednotlivým zvláštnostem, našly vídeňské skupiny společnou řeč a poté spojily své síly v červenci v Ennsu na prvním celorakouském setkání.

Toto dobré vídeňské diskusní klima také v následujících letech pomohlo udržet v mezích vnitřní napětí mezi levicovými studijními skupinami a konzervativními, občanskými iniciativami (BI).

Toto napětí existovalo i ve Vídni, ale zkušenost s jednotou v akci je udržovala na rozumné a zvládnutelné úrovni.

Snažil jsem se udržet otevřenou atmosféru diskuse se všemi skupinami, a i v choulostivých situacích jsem se snažil udržet nebo obnovit rovnováhu zájmů.

1. dubna 1976 uspořádala „Pracovní skupina pro atomovou energii“ první velkou veřejnou akci v Domě Alberta Schweitzera.

Durch diese Aktionseinheitsgespräche, die mit gegenseitigem Respekt, auch vor den jeweiligen Eigenwilligkeiten, stattfanden, erreichten die Wiener Gruppen eine gemeinsame Sprache und traten dann im Juli in Enns beim ersten gesamtösterreichischen Treffen geschlossen auf.

Dieses gute Wiener Gesprächsklima half auch in den kommenden Jahren, die internen Spannungen zwischen den linken Studiengruppen und den konservativen, bürgerlichen BI (Bürgerinitiativen) in Grenzen zu halten.

Diese Spannungen gab es in Wien zwar auch, aber die Erfahrungen der Aktionseinheit hielt diese Spannungen unter einem vernünftigen und handhabbaren Pegel.

Ich bemühte mich bei allen Gruppen um ein offenes Gesprächsklima und auch in heiklen Situationen versuchte ich, die Balance der Interessen zu halten bzw. wieder herzustellen.

Am 1. April 1976 veranstaltete der „Arbeitskreis Atomenergie“ die erste große öffentliche Veranstaltung im Albert-Schweitzer-Haus.

Na jaře 1976 vyhlásila spolková vláda celorakouskou pro-jadernou informační kampaň jako reakci na pro ni nepříjemné zkušenosti s velmi ostrým odporem proti jaderné elektrárně St. Pantaleon na akcích pořádaných v sálech na radnicích v Ennsu a Linci.

Honorakouské iniciativy pozvaly všechny skupiny v květnu do Ennsu. Na tomto setkání jsme se velmi rychle dohodli na společném vydání brožury proti jaderným elektrárnám a na společném názvu všech občanských iniciativ, a to „Iniciativa rakouských odpůrců atomových elektráren“ (IÖAG). Tento „volný název“ platil několik následujících let, až do založení strany IÖAG v zimě 1977.

Brožuru napsala redakční skupina pod vedením Sigmunda Priglingera.

Návrhy byly projednány ve všech skupinách a byly do nich zapracovány návrhy na změny.

V srpnu 1976 vyšlo první vydání brožury „Jak je to doopravdy s jadernými elektrárnami?“.

Po celá léta kampaně ve Zwentendorfu byla společným základem argumentace a viditelným

Im Frühjahr 1976 kündigte die Bundesregierung eine österreichweite Informationskampagne Pro-AKW an, als Reaktion auf die für sie unangenehmen Erfahrungen mit dem sehr heftigen Widerstand gegen das AKW St. Pantaleon bei Veranstaltungen in den Stadtsälen von Enns und Linz.

Die oberösterreichischen Initiativen luden im Mai alle Gruppen nach Enns ein. Bei diesem Treffen einigten wir uns sehr rasch auf die gemeinsame Erstellung einer Anti-AKW-Broschüre und auf einen gemeinsamen Titel über alle Bürgerinitiativen, nämlich „Initiative österreichischer Atomkraftwerksgegner“ (IÖAG). Das war für die nächsten Jahre ein „freier Titel“, bis zur Parteigründung der IÖAG im Winter 1977.

Die Broschüre wurde von einer Redaktionsgruppe unter der Leitung von Sigmund Priglinger verfasst. Die Entwürfe wurden in allen Gruppen diskutiert und die Änderungsvorschläge eingearbeitet.

Im August 1976 erschien die erste Auflage der Broschüre „Wie ist es mit den Atomkraftwerken wirklich?“ Sie war über alle Jahre der Zwentendorf-Kampagne die gemeinsame

znakem naší celorakouské spolupráce.

O její kvalitě svědčí i to, že ji provozovatelé jaderných elektráren obsahově nikdy nezpochybnili a ani nenapadli.

V letech 1974/75 jsem pracoval jako dobrovolník ve Spolkovém ústavu pro kvalitu vody a připravoval se na disertaci z limnologie.

V září 1975 jsem nastoupil na zkušební rok jako vyučující.

V téže době jsem začal psát disertační práci o záplavové oblasti Lobau ve Vídni a zároveň se zintenzivnila práce v „pracovní skupině pro atomovou energii“. Tato tříkolka – „škola, disertace a jaderná elektrárna“ - mě měla držet v poklusu až do promoce v roce 1987.

Akce spolkové vlády

Akce na první akci informační kampaně spolkové vlády na Technické univerzitě ve Vídni v listopadu 1976 jsme dobře připravili.

Sál jsme zaplnili aktivisty, a nakonec jsme z akce udělali „kritickou“ a mobilizační akci.

Argumentationsbasis und das sichtbare Zeichen unserer österreichweiten Zusammenarbeit. Ihre Qualität zeigte sich auch darin, dass sie nie vonseiten der AKW-Betreiber inhaltlich bestritten oder gar angefochten wurde.

Im Jahr 1974/75 arbeitete ich als Volontär in der Bundesanstalt für Wassergüte und bereitete mich auf meine Dissertation in Limnologie vor. Im September 1975 begann für mich der Schuldienst mit dem Probejahr.

Zur selben Zeit begann ich meine Dissertation über die Au-Gewässer Lobau in Wien, gleichzeitig nahm die Arbeit im „Arbeitskreis Atomenergie“ an Intensität zu. Dieses Dreiradl – „Schule, Dissertation und AKW“ – sollten mich bis zur Promotion 1987 auf Trab halten.

Die Veranstaltungen der Bundesregierung

Die Aktionen zur ersten Veranstaltung der Informationskampagne der Bundesregierung auf der TU Wien im November 1976 waren von uns gut vorbereitet. Wir füllten den Saal mit AktivistInnen und funktionierten die Veranstaltung letztlich zu einer Kritik- und Mobilisierungsveranstaltung um.

Sám jsem byl překvapen, s jak malým odporem jsme se setkali ze strany zastánců na pódiu, vyslaných spolkovou vládou.

Následující informační akce v Linci, Salcburku, Feldkirchu a Štýrském Hradci se staly výchozími body a krystalizačními událostmi pro (částečně nově vzniklé) aktivistické skupiny v terénu.

Vládní kampaň tak hnutí proti atomovým elektrárnám stále více posilovala!

Existovala však i zklamání: v Korutanech a Burgenlandu měli jediné slovo příznivci.

Nebyly tam žádné skupiny odporujících.

Na 24. března 1977, kdy se měla konat poslední informační akce spolkové vlády, kterou vláda bezprostředně předtím zrušila, svolala IÖAG první celorakouský den akcí.

Aktivistické skupiny pořádaly shromáždění a demonstrace ve všech městech. To bylo naše první veřejné vystupování v regionech.

Sám jsem tuto demonstraci zažil ve Štýrském Hradci, kde jsem byl na kurzu dalšího vzdělávání pro vyučující.

Ich selbst war dabei überrascht, wie wenig Widerstand wir von den Befürwortern der Bundesregierung auf dem Podium zu spüren bekamen.

Die folgenden Infoveranstaltungen in Linz, Salzburg, Feldkirch und Graz wurden Start- und Kristallisationsanlässe für die (teilweise neu formierten) AktivistInnen-Gruppen vor Ort. So wurde durch die Kampagne der Regierung die Anti-AKW-Bewegung immer stärker!

Aber auch Dämpfer blieben nicht aus: in Kärnten und im Burgenland hatten die Befürworter das alleinige Sagen. Es gab keine GegnerInnen-Gruppen vor Ort.

Am 24. März 1977, dem Termin der letzten, kurzfristigen von der Regierung abgesagten Informations-Veranstaltung der Bundesregierung, rief die IÖAG zum ersten gesamtösterreichischen Aktionstag auf. In allen Städten organisierten die AktivistInnen-Gruppen Kundgebungen und Demonstrationen. Das war das erste öffentliche Zeichen unserer Städte. Ich selbst erlebte die Demonstration in Graz, wo ich gerade auf LehrerInnen-Fortbildung war.

V polovině dubna se IÖAG na konferenci v Tullnu rozhodl, že se bude formovat výrazněji demokraticky:

Všechny BI získaly právo hlasovat na konferenci delegátů IÖAG 1-3 hlasy v závislosti na počtu svých členů.

O všech důležitých krocích hnutí se mělo rozhodovat na nově uspořádané konferenci delegátů.

Rozhodnutí přitom měla být přijata nejméně dvoutřetinovou většinou.

Bylo třeba se vyhnout vyhrconým hlasováním, protože ta nebyla v očích okolního světa přijatelná.

V případě hlasování 50:50 byl příslušný bod programu odložen na příští konferenci.

Na této dubnové konferenci jsme se rozhodli pro první celorakouskou demonstraci 12. června 1977.

Pro každodenní práci celé IÖAG a pro společné zastupování navenek byla zřízena celorakouská koordinace (GÖK), do které jsem byl také zvolen.

Mitte April beschloss die IÖAG bei einer Konferenz in Tulln, sich demokratisch klarer zu formieren: Alle BIs wurden je nach Anzahl ihrer Mitglieder mit 1-3 Stimmen in der IÖAG-Delegiertenkonferenz stimmberechtigt.

Alle wichtigen Schritte der Bewegung sollten in der neu strukturierten Delegiertenkonferenz beschlossen werden. Die Beschlüsse sollten dabei mindestens eine Zweidrittelmehrheit erhalten.

Kampfabstimmungen sollten vermieden werden, da diese nach außen hin nicht tragfähig waren. Bei einem 50:50 Stimmenverhältnis wurde der betreffende Tagesordnungspunkt bis zur nächsten Konferenz vertagt.

Bei dieser Konferenz im April beschlossen wir die erste gesamtösterreichische Demonstration am 12. Juni 1977.

Für die tägliche Arbeit für die ganze IÖAG und für die gemeinsame Vertretung nach außen wurde eine gesamtösterreichische Koordination (GÖK) eingerichtet, in die auch ich gewählt wurde.

12. června 1977 se konala první celorakouská demonstrace: v Tullnu a Zwentendorfu demonstrovalo 5000 aktivistů z celého Rakouska.

Pro veřejnost, ale i pro nás, to byl silný signál vůle k odporu a značné organizační síly.

Na konferenci delegátů IÖAG v Linci 1. října 1977 jsme se rozhodli vydávat vlastní noviny „Iniciativa proti jaderným elektrárnám“.

První číslo tohoto časopisu vyšlo na začátku prosince 1977, poslední na jaře 1990.

26. října 1977, druhá celorakouská demonstrace: 6 000 demonstrantů se shromáždilo na Ballhausplatzu, kde zazněl legendární výrok kancléře Kreiskyho na adresu aktivistů:

„Všiváci a teroristé“.

Na konferenci IÖAG v únoru 1978 jsme usilovali o rezoluci, a nakonec jsme se rozhodli pro požadavek na vyhlášení referenda.

V lednu 1978 proběhla spontánní akce proti navážení palivových tyčí.

12. Juni 1977, erste gesamt-österreichische Demonstration: 5000 AktivistInnen aus ganz Österreich demonstrierten in Tulln und Zwentendorf. Für die Öffentlichkeit, und auch für uns war das ein starkes Zeichen von Widerstandswillen und hoher Organisationskraft.

Bei der IÖAG-Delegiertenkonferenz in Linz am 1. Oktober 1977 beschlossen wir die Herausgabe einer eigenen Zeitung „Initiative gegen Atomkraftwerke“. Die erste Nummer des „Initiativ“ erschien Anfang Dezember 1977, die letzte im Frühjahr 1990.

26. Oktober 1977, zweite gesamt-österreichische Demonstration: Es versammelten sich 6.000 DemonstrantInnen auf dem Ballhausplatz, dabei fiel Kanzler Kreiskys legendärer Ausspruch über die AktivistInnen: „Lausbuben und Terroristen“.

Bei der IÖAG-Konferenz im Februar 1978 rangen wir um den Beschluss und entschieden uns schließlich für die Forderung nach einer Volksabstimmung.

Im Jänner 1978 erfolgte die Nacht- und Nebelaktion gegen den Antransport der Brennstäbe.

Od podzimu 1977 se stále častěji objevovaly zvěsti, že vláda chce zkušebním provozem jaderné elektrárny vytvořit nezvratné poměry.

5. ledna 1978 - právě jsem se vrátil do Vídně z vánočních svátků - jsme se sešli na rychle svolané krizové schůzi v našem bytovém společenství v Burggasse.

Náš informátor na ministerstvu hospodářství nám sdělil, že navážení palivových článků je na spadnutí. Plánovaná je přeprava nákladním autem.

Za každou cenu jsme chtěli zabránit dodávce palivových tyčí - celkem 36 tun radioaktivního materiálu.

Téhož večera jsme informovali média.

18. ledna aktivisté na dlouhý zimní den zablokovali příjezdovou cestu k jaderné elektrárně, takže navážení muselo být přerušeno.

Dodávka paliva trvala několik týdnů.

Odhalení tohoto skandálního vládního utajovaného skutku mohlo být zaznamenáno jako náš

Seit Herbst 1977 verdichteten sich die Gerüchte, die Regierung wolle mit einem Probetrieb des AKWs vollendete Tatsachen schaffen.

Am 5. Jänner 1978 – ich war gerade von den Weihnachtsferien nach Wien zurückgekommen – versammelten wir uns zu einer rasch einberufenen Krisensitzung in unserer Wohngemeinschaft in der Burggasse.

Unser Informant im Wirtschaftsministerium hatte gemeldet, dass der Antransport der Brennelemente unmittelbar bevorstehe. Geplant sei ein Transport per LKW.

Wir wollten unbedingt diese Anlieferung der Brennstäbe – insgesamt 36 Tonnen radioaktives Material - verhindern.

Wir informierten noch am gleichen Abend die Medien. Am 18. Jänner blockierten AktivistInnen einen langen Wintertag lang die Zufahrtsstraße zum Atomkraftwerk, daher musste die Anlieferung abgebrochen werden. Die Brennelementlieferung dauerte einige Wochen.

Das Aufdecken dieser skandalösen Klammheimlichkeit der Regierung

překvapivý úspěch ve vztahu k politice a médiím.

Kampaň pro lidové hlasování nyní získala vlastní rozměr

Ministr Staribacher oznámil umístění úložiště jaderného odpadu v Alberndorfu v regionu Waldviertel a vyvolal zejména tam bouři rozhořčení a odporu.

Na začátku dubna 1978 se před parlamentem konala třetí celorakouská demonstrace proti jaderným elektrárnám s 5 000 účastníky, kteří požadovali referendum.

Od února probíhalo v parlamentu slyšení odborníků. Národní rada rozhodla o referendu 28. června a stanovila datum 5. listopadu 1978.

V létě tohoto roku vzniklo mnoho nových skupin, které začaly působit na místě a potřebovaly naši logistickou pomoc.

Jako IÖAG jsme tyto skupiny podpořili výrobou informačních materiálů, argumentačních pomůcek atd.

konnte als Überraschungserfolg von uns gegenüber Politik und Medien verbucht werden.

Die Kampagne zur Volksabstimmung bekam nun eine eigene Dimension

Minister Staribacher verkündete den Standort für das Atommülllager in Alberndorf im Waldviertel und löste vor allem dort einen Sturm der Entrüstung und des Widerstandes aus.

Anfang April 1978 forderte die dritte gesamtösterreichische Anti-AKW-Demonstration mit 5.000 TeilnehmerInnen vor dem Parlament eine Volksabstimmung.

Seit Februar gab es ein Expertenhearing im Parlament. Am 28. Juni beschloss der Nationalrat die Volksabstimmung und legte als Termin den 5. November 1978 fest.

In diesem Sommer entstanden viele neue Gruppen, die vor Ort aktiv wurden und die unsere logistische Hilfe brauchten.

Als IÖAG unterstützten wir diese Gruppen mit der Erstellung von Informations-Materialien, Argumentations-Hilfen, etc.

V horké fázi od začátku školního roku se zapojily noviny „Kronen-Zeitung“, které pod redakčním vedení Friedricha Graupeho vydával řadu dobře argumentovaných speciálních stránek PRO a PROTI.

Už téměř nikdo nemohl uniknout této intenzivní veřejné debatě, diskutovala o ní celá země, každá rodina, každý „štamtiš“ (setkání lidí, kteří si mají co říci). A v mnoha případech v rodinách docházelo ke střetům.

I v naší rodině bylo rušno: můj otec (a jeho přátelé) nepřijali můj názor.

Vedly se vášnivé celovečerní diskuse. Moje matka a sestra byly „na mé straně“.

Zároveň jsem se ale naučil chápat svého otce, který pracoval jako inženýr v oboru silničního stavitelství: byl součástí válečné a rekonstrukční generace, v roce 1948 byl u něj doma na statku zaveden elektrický proud a o dvacet let později jsme společně zažili přistání na Měsíci.

A nyní má být celý tento rozvoj a dosažený vzestup „špatný“?

Já jsem naopak argumentoval vysokým rizikem a nepředvídatelnými

In der heißen Phase ab Schulbeginn schaltete sich die „Kronen-Zeitung“ ein und publizierte unter der Redaktion von Friedrich Graupe eine Serie von gut argumentierten PRO- und KONTRA-Sonderseiten.

Dieser Intensität der öffentlichen Auseinandersetzung konnte sich kaum jemand mehr entziehen, das ganze Land, jede Familie, jeder Stammtisch diskutierte. Und es gingen vielfach Risse durch die Familien.

Auch in meiner Familie ging es hoch her: Mein Vater (und seine Freunde) akzeptierten meinen Standpunkt nicht. Es gab heftige abendfüllende Diskussionen. Meine Mutter und meine Schwester waren „auf meiner Seite“.

Dabei lernte ich aber auch meinen Vater zu verstehen, der als Ingenieur im Straßenbau arbeitete: Er war Teil der Kriegs- und Aufbaugeneration, bei ihm zu Hause auf dem Bauernhof wurde 1948 der elektrische Strom eingeleitet, und 20 Jahre später erlebten wir gemeinsam die Mondlandung. Und nun soll diese ganze Entwicklung und der erreichte Aufschwung „falsch gewesen sein“?

Ich hingegen argumentierte mit dem

důsledky a proti přesvědčení, že vše je technicky proveditelné, že složité systémy jsou bezchybné, bezpečné a stoprocentně kontrolovatelné.

Zřícení vídeňského Říšského mostu 1. dubna 1976 a velmi nepravděpodobná srážka dvou letadel (Boeing 747 jumbo jet) na zemi (Gran Canaria 1977) byly v tomto ohledu vhodnými argumenty.

Teprve po havárii v Harrisburgu v roce 1979 si můj otec uvědomil, že jsme měli pravdu, a i jemu se ulevilo, že reaktor ve Zwentendorfu nebyl uveden do provozu.

Některé důležité aspekty kampaně Zwentendorf: poučení ze zahraničí na příkladu jaderné elektrárny Wyhl

Odpor proti jaderné elektrárně v obci Wyhl v německém Breisgau, který probíhal ve stejné době jako odmítání Zwentendorfu, jsme intenzivně sledovali;

občanské iniciativy z Vorarlberska udržovaly osobní kontakt s občanskou iniciativou ve Wyhlu.

Hinweis auf das hohe Risiko und die unabsehbaren Konsequenzen und gegen den Glauben, dass alles technisch machbar, dass komplexe Systeme fehlerlos, sicher und zu 100 Prozent kontrollierbar seien. Der Einsturz der Wiener Reichsbrücke am 1. April 1976 und der höchst unwahrscheinliche Zusammenstoß von zwei Jumbojets auf dem Boden (Gran Canaria 1977) waren griffige Argumente dazu.

Erst der Unfall von Harrisburg 1979 brachte bei meinem Vater die Einsicht, dass wir Recht hatten mit unserem Widerstand und auch er war erleichtert, dass der Reaktor Zwentendorf nicht in Betrieb gegangen ist.

Einige wichtige Aspekte der Zwentendorf-Kampagne: Das Lernen vom Ausland am Beispiel des AKW Wyhl

Der zeitgleich zu Zwentendorf verlaufende Widerstand gegen das AKW in Wyhl im Breisgau/Deutschland wurde von uns intensiv mitverfolgt.

Die Bürgerinitiativen aus Vorarlberg hielten persönlich Kontakt mit der Bürgerinitiative in Wyhl.

Film o obsazení areálu elektrárny ve Wyhlu byl pro nás dobrým instruktážním materiálem a důležitou argumentační pomůckou. Úspěšný odpor ve věci Wyhl ovlivnil také dvě debaty a rozhodnutí o směřování IÖAG.

Zaměřili jsme se na odpovědné politiky, kteří rozhodovali a podepisovali smlouvy o výstavbě a uvedení jaderné elektrárny do provozu - ti měli nést odpovědnost - a ne na „jaderný průmysl“.

Vyjasnili jsme definici „násilí“: násilí na osobách bylo striktně odmítnuto, „násilí“ na věcech nikoli.

Velmi jasně to vyjádřil „Atom-Meier“ jako mluvčí a vyslanec občanské iniciativy z Wyhlu při svém projevu na demonstraci 12. června 1977 v Tullnu.

Úloha odborníků

Odborníci byli nepostradatelní, a kromě odborné literatury z Německa a Ameriky nám kryli záda cennou vědeckou podporou a argumentační oporou.

Der Film über die Besetzung des Kraftwerksgeländes in Wyhl war für uns ein gutes Anschauungsmaterial und eine wichtige Argumentationshilfe. Der erfolgreiche Widerstand in Wyhl prägte auch zwei Debatten und Richtungsentscheidungen in der IÖAG.

Wir konzentrier(t)en uns auf die verantwortlichen Politiker, die die Entscheidungen trafen und die Aufträge zu Bau und Inbetriebnahme des AKW unterschrieben – sie waren haftbar zu machen – und nicht auf die „Atomindustrie“.

Wir klärten die Definition von „Gewalt“: Gewalt gegen Personen wurde strikt abgelehnt, „Gewalt“ gegen Sachen nicht.

Sehr klar war dazu der „Atom-Meier“ als Sprecher und Botschafter der Bürgerinitiative aus Wyhl bei seiner Ansprache bei der Demonstration am 12. Juni 1977 in Tulln.

Die Rolle der Experten

Die Experten waren unverzichtbar und gaben uns die wertvolle wissenschaftliche Rückendeckung und argumentative Hilfestellung in

Ergänzung zur Fachliteratur aus Deutschland und Amerika.

Z odborníků bych rád zmínil alespoň tři:

Peter Weish spolu s Eduardem Gruberem napsali stěžejní knihu o ochraně proti radiaci, která pro nás byla „povinnou četbou“.

Wolfgang Kromp působil jako asistent ve Fyzikálním ústavu Vídeňské univerzity spolu se svým starším bratrem. S profesorem Weissem se dostali do existenčně nebezpečného konfliktu, zejména ve sporu o sváry v tlakové nádobě reaktoru a jejich pevnost a spolehlivost.

Alois Horner napsal několik kritických článků o bezpečnosti reaktoru ve Zwentendorfu a uvedl neuvěřitelné podrobnosti, které jsme průběžně otiskovali v našich novinách.

Úloha umělců

Okupace ARENY v roce 1976 v areálu jatek sv. Marxe ve Vídni zmobilizovala širokou scénu a umožnila na několik týdnů zažít utopii - byl cítit nádech Woodstocku.

Von den Experten möchte ich nur drei nennen:

Peter Weish verfasste mit Eduard Gruber ein Standardbuch zum Strahlenschutz, das für uns „Pflichtlektüre“ war.

Wolfgang Kromp war mit seinem älteren Bruder Assistent am Physikinstitut der Uni Wien. Sie gerieten in einen existenzbedrohenden Konflikt mit Univ. Prof. Weiss vor allem im Disput um die Schweißnähte im Reaktordruckkessel und um deren Festigkeit und Zuverlässigkeit.

Alois Horner verfasste mehrere kritische Arbeiten über die Reaktorsicherheit von Zwentendorf und lieferte unglaubliche Details, die wir laufend in unserer Zeitung abdruckten.

Die Rolle der KünstlerInnen

Die Besetzung der ARENA 1976 im Auslandsschlachthof von St. Marx in Wien mobilisierte eine breite Szene und machte für ein paar Wochen eine Utopie erlebbar – ein Hauch von

Mnozí aktivisté ARENY se k nám připojilo po jejím zániku na podzim 1976.

Během okupace ARENY hrálo mnoho umělců. Tato podpora pokračovala i během hnutí proti jaderným elektrárnám. Hráli na všech demonstracích a městských slavnostech IÖAG ve Vídni. Vrcholem byl koncert ve vídeňském koncertním domě (Konzerthaus) 24. října 1978.

Na podporu kampaně k referendu byl založen také výbor známých osobností, který se veřejně zasazoval o odmítnutí jaderné elektrárny Zwentendorf.

Friedensreich Hundertwasser věnoval umělecké dílo a osobně dohlížel na tisk uměleckého plakátu v tiskárně Neuf, jehož výtěžek šel na informační činnost IÖAG.

Günther Swatosch a jeho přátelé zdokumentovali demonstraci 12. června 1977 ve filmu „Wir kommen wieder“ („Vrátíme se“).

Tento filmový dokument je k dispozici také jako video.

Woodstock war spürbar.

Etliche der ARENA-AktivistInnen verstärkten uns nach dem Niedergang der ARENA im Herbst 1976.

Viele KünstlerInnen spielten während der ARENA-Besetzung. Diese Unterstützung setzte sich bei der Anti-AKW-Bewegung fort. Sie spielten bei allen Demonstrationen und Stadtfesten der IÖAG in Wien. Höhepunkt war das Konzert im Wiener Konzerthaus am 24. Oktober 1978.

Zur Unterstützung der Volksabstimmungskampagne wurde auch ein Prominentenkomitee gegründet, das öffentlich für das Nein zum AKW Zwentendorf warb.

Friedensreich Hundertwasser spendete ein Kunstwerk und beaufsichtigte persönlich den Druck des Kunstdruck-Posters in der Druckerei Neuf, dessen Verkaufserlös der Informationsarbeit der IÖAG zugutekam.

Günther Swatosch und seine Freunde dokumentierten die Demonstration am 12. Juni 1977 im Film „Wir kommen wieder“.

Dieses Filmdokument ist auch als Video verfügbar.

Jako historické dokumenty a pomoc při financování naší práce z výtěžku prodeje byl v letech 1977 a 1978 vydán singl skupiny „Dreschflegel“ (<https://www.youtube.com/watch?v=HHnI393kOBI>) a dvě dlouhohrající desky (LP).

Tyto dvě LP desky ukázaly velké a široké nasazení umělců.

Srovnání obsahu ukazuje široký nárůst podpory, zejména ve fázi před referendem.

„První LP deska vyjadřující odpor proti jaderným elektrárnám“ byla vydána v létě 1977 po demonstraci 12. června 1977 a prodal se náklad 1000 kusů. Podíleli se na něm Kurt Winterstein, Eva Pilz, Leo Buchner, Harald Huscava, Helmut Neugebauer, Cilli Miculik, Sigi Maron, Anti-AKW-Theater (divadlo proti atomovým elektrárnám) s Heini a Verenou Brossmannovými, Helmut Hafner, Ottwald John, Gerhard Schönhofer, Richard Weihs, skupina „Auflauf“ s Wolfgangem Grünweisem, Helmutem Grössnigem, Gerhardem Krillem, Fritzem Schindlekerem, Gerhardem Wunderlem, skupina „Dreschflegel“ s Martinem Auerem, Reinholdem Honoldem, Rudim Tinsobinem, skupina „Radioaktiv“.

Druhá LP deska reprodukuje legendární koncert v Konzerthausu 24. října 1978, které se prodalo více

Als Dokumente und als Hilfe zur Finanzierung unserer Arbeit durch den Verkaufserlös entstanden in den Jahren 1977 und 1978 eine Single der Gruppe „Dreschflegel“

(<https://www.youtube.com/watch?v=HHnI393kOBI>) und zwei Langspielplatten (LP). Diese beiden LPs zeigten das große und breite Engagement der KünstlerInnen. Der Vergleich der Inhalte zeigt den breiten Zuwachs an Unterstützung, vor allem in der Phase vor der Volksabstimmung.

Die „Erste Anti-AKW-LP“ entstand im Sommer 1977 nach der Demonstration vom 12. Juni 1977. Von ihr wurde eine Auflage von 1.000 Stück verkauft. Die daran mitwirkenden KünstlerInnen waren Kurt Winterstein, Eva Pilz, Leo Buchner, Harald Huscava, Helmut Neugebauer, Cilli Miculik, Sigi Maron, das Anti-AKW-Theater mit Heini und Verena Brossmann, Helmut Hafner, Ottwald John, Gerhard Schönhofer, Richard Weihs, die Gruppe „Auflauf“ mit Wolfgang Grünweis, Helmut Grössnig, Gerhard Krill, Fritz Schindleker, Gerhard Wunderl, die Gruppe „Dreschflegel“ mit Martin Auer, Reinhold Honold, Rudi Tinsobin, die Gruppe „Radioaktiv“.

Die zweite LP gibt das legendäre Konzert im Konzerthaus am 24.

než 2000 kusů.

Zúčastnili se Wolfgang Ambros, skupina „Auflauf“, Georg Danzer, Erich Demmer, Sigi Maron, Eva Pilz, „Schmetterlinge“, Richard Eybner, Heinz Holecek, Erika Pluhar, Lukas Resetarits, Peter Schratt, Werner Schneyder, Wolfgang Teuschl, Alexander Trojan, Heinrich Schweiger.

Vystoupení umělců mě vždycky dojímal a drásala, některé písně mi prošly srdcem i duší. Na koncert v Konzerthausu vzpomínám jako na napínavý film.

Sál byl přeplněný, nálada překypovala, ve vědomí společné vůle proti jaderné elektrárně a v napětí pár dní před referendem.

Práce s informacemi a kultura předvádění

Všechny informační stoly, manifestace a demonstrace byly velmi pečlivě připraveny po stránce obsahové, organizační i logistické.

Hlavními prostředky informační práce byly brožura „Wie ist das mit den Atomkraftwerken wirklich“ (Jak je to doopravdy s jadernými elektrárnami) a noviny IÖAG "Initiativ", které se

Oktober 1978 wieder, mehr als 2.000 Exemplare wurden davon verkauft.

Die mitwirkenden KünstlerInnen waren Wolfgang Ambros, Gruppe „Auflauf“, Georg Danzer, Erich Demmer, Sigi Maron, Eva Pilz, die „Schmetterlinge“, Richard Eybner, Heinz Holecek, Erika Pluhar, Lukas Resetarits, Peter Schratt, Werner Schneyder, Wolfgang Teuschl, Alexander Trojan, Heinrich Schweiger.

Die Auftritte der KünstlerInnen erlebte ich immer wieder berührend und aufwühlend, manche der Lieder gingen durch Mark und Bein. An das Konzert im Konzerthaus erinnere ich mich wie an einen intensiven Film. Der Saal war übervoll, die Stimmung war am Überkochen, im Bewusstsein um das gemeinsame Wollen gegen das Atomkraftwerk und in der Spannung einige Tage vor der Volksabstimmung.

Die Informationsarbeit und die Demonstrations-Kultur

Alle Infotische, Kundgebungen und Demonstrationen wurden sehr sorgfältig inhaltlich, organisatorisch und logistisch vorbereitet.

Mittel zur Informationsarbeit waren vor allem die Broschüre „Wie ist das mit den Atomkraftwerken wirklich“ und

prodávaly na informačních stáncích po celém Rakousku.

Náklad časopisu *Initiativ* se zvýšil z původních 1 500 výtisků na více než 10 000 v době konání referenda.

Výtěžek z prodeje brožur, novin a samolepek použily aktivistické skupiny na financování své informační činnosti.

V letech 1976-1978 se prodalo více než 40 000 výtisků brožury „Wie ist das mit den Atomkraftwerken wirklich?“ (Jak je to doopravdy s jadernými elektrárnami?).

Informační stoly, manifestace a demonstrace musely být ve Vídni pokaždé ohlášeny u místní policie, v ostatních městech u magistrátu nebo u okresního úřadu a „nesměly být zakázány“.

Ohlášení a předběžná jednání s vídeňskou místní policií o větších shromážděních a průvodech probíhaly vždy ve věcné atmosféře.

Ze strany aktivistů nedošlo k žádným výtržnostem, ze strany policie nedošlo k žádnému napadení, vše proběhlo korektně a tuším, že s osobní sympatií mnoha policistů.

„*Initiativ*“, die Zeitung der IÖAG, die beide an den Informationsständen in ganz Österreich verkauft wurden. Die Auflage von „*Initiativ*“ steigerte sich von anfänglich 1.500 Exemplaren auf über 10.000 Stück zur Zeit der Volksabstimmung.

Der Erlös aus dem Verkauf der Broschüren, Zeitungen und Aufklebern diente den AktivistInnen-Gruppen zur Finanzierung ihrer Informationsarbeit.

Von der Broschüre „Wie ist das mit den Atomkraftwerken wirklich?“ wurden von 1976 bis 1978 über 40.000 Stück verkauft.

Infotische, Kundgebungen und Demonstrationen mussten jedes Mal in Wien bei der Vereinspolizei, in anderen Städten beim Magistrat oder bei der Bezirkshauptmannschaft angemeldet und „nicht untersagt“ werden.

Die Anmeldungen bzw. die Vorbesprechungen mit der Wiener Vereinspolizei zu den größeren Kundgebungen und Umzügen verliefen stets in einem sachlichen Klima. Von Seiten der AktivistInnen gab es keine Ausschreitungen, von Seiten der Polizei gab es nie Übergriffe, alles verlief korrekt und ich vermute, das mit dem persönlichen Wohlwollen

Některé iniciativy ve spolkových zemích však musely snášet šikanu ze strany místních úřadů.

Naproti tomu jsme s obavami sledovali paralelní vývoj v Německu, Švýcarsku a Francii.

Tam odpor proti jaderným elektrárnám nabyl podoby občanské války: Demonstrace byly napadány ze vzduchu slzným plynem (Brokdorf, Německo).

Opakovaně docházelo k tvrdým policejním zásahům, při nichž zemřeli dva demonstranti v Kaiseraugstu (Švýcarsko) a v Marcoule (Francie).

Rámec tiskového práva

V těch letech ještě platil starý přísný tiskový zákon: každá tiskovina musela být předložena tiskové policii, zaregistrována a opatřena razítkem.

Teprve poté bylo povoleno ji zveřejnit.

Zveřejnění před registrací by mělo důsledky podle tiskového zákona.

Důležitou roli při informování veřejnosti hrály politické plakáty.

manches Polizeibeamten.

Manche der Initiativen in den Bundesländern mussten jedoch Schikanen der örtlichen Behörden durchstehen.

Demgegenüber sahen wir mit Beklemmung die parallele Entwicklung in Deutschland, der Schweiz und in Frankreich. Dort nahm der Anti-AKW-Widerstand bürgerkriegsähnliche Formen an: Demonstrationen wurden aus der Luft mit Tränengas angegriffen (Brokdorf, Deutschland).

Es gab wiederholt schweren Polizeieinsatz, dadurch kamen zwei Demonstrationen zu Tode in Kaiseraugst (Schweiz) und in Marcoule (Frankreich).

Der presserechtliche Rahmen

In diesen Jahren galt noch das alte, strenge Pressegesetz: Jedes Druckwerk musste der Pressepolizei vorgelegt und angemeldet werden und wurde abgestempelt. Erst danach durfte es öffentlich gemacht werden.

Eine Veröffentlichung vor der Anmeldung hätte – unangemeldet – presserechtlich Konsequenzen gehabt.

Politische Plakate spielten eine

Vylepování plakátů však vždy bylo riskantní záležitost v šedé právní zóně.

Samotné vylepení plakátu bylo nezákonné. Byl-li ponechán na vylepovacím místě však nikoli.

Jednou byl IÖAG obviněn podle § 125 trestního zákoníku (StGB) - úmyslné poškození majetku.

Byl jsem předvolán k soudu jako osoba odpovědná v tiráži.

Nakonec jsme spor vyhráli, protože osoba v tiráži nemůže nést odpovědnost za nakládání s plakáty mnoha jednotlivých aktivistů.

Prokazatelně jsme však museli aktivisty seznámit s právní situací a povolenými postupy.

Práce v technologickém pravěku

V porovnání s dneškem jsme pracovali v technické době kamenné a zakrátko jsme zažili převrat v polygrafickém průmyslu:

Naše prostředky byly mechanický nebo elektrický psací stroj, voskové matrice pro rozmnožování, do roku 1978 v tiskárně olověná sazba, Letraset, samolepicí fólie, později fotografická sazba.

wichtige Rolle bei der Information der Öffentlichkeit. Das Plakatieren war jedoch immer eine Gratwanderung in der rechtlichen Grauzone. Der Akt des Anklebens selbst war illegal, das Hängenlassen des Plakates nicht.

Einmal wurde die IÖAG angeklagt nach § 125 StGB – boshafte Sachbeschädigung. Ich war als Verantwortlicher im Impressum vor Gericht geladen. Letztlich haben wir das Verfahren gewonnen, denn der im Impressum Stehende kann für den Umgang mit den Plakaten durch viele Einzel-AktivistInnen nicht haftbar gemacht werden.

Wir mussten jedoch nachweislich die AktivistInnen auf die rechtliche Lage und auf die erlaubten Vorgangsweisen aufmerksam machen.

Arbeiten in der technologischen Urzeit

Im Vergleich zu heute arbeiteten wir in einer technischen Steinzeit und erlebten in kurzer Zeit den Umbruch im Druckgewerbe:

Unsere Mittel waren die mechanische oder die elektrische Schreibmaschine, Wachsmatrizen zur Vervielfältigung, bis 1978 in der Druckerei Bleisatz,

Naše tiskové zprávy byly médiím zasílány dálnopisem.

Za tímto účelem jsme strávili několik hodin v noci na poště na Börseplatzu, kde jsme text vyřukávali (obvykle za asistence ochotné poštovní úřednice), děrovali, několikrát vytočili a prohnanali přes děrovací pásek; každé číslo telexu se rovná číslu redakce.

Každé spuštění trvá asi pět minut v závislosti na délce textu. Seznam telexových čísel obsahoval asi 30 redakčních adres.

Noviny se musely podávat na poště ve Westbahnhofu, vždy před půlnocí, aby bylo možné stihnout noční vlak.

Noviny IÖAG musely být roztříděny a zabaleny podle poštovních směrovacích čísel.

Založení IÖAG jako strany

Koncem podzimu 1977 se vyostřily vnitřní spory, zejména ohledně referenda. Na zasedání celorakouské koordinační skupiny pohrozil kolega Stefan Micko z okruhu konzervativních skupin, že IÖAG,

Letraset, Klebefolien, später dann Lichtsatz.

Unsere Presseaussendungen wurden per Fernschreiber an die Medien versendet. Dazu verbrachten wir etliche Nachtstunden auf der Post am Börseplatz mit Tippen des Textes (meist unterstützt durch eine hilfreiche Postbeamtin), dem Stanzen, oftmaligen Anwählen und Durchlaufenlassen des Lochstreifens, jede Fernschreibenummer ist gleich eine Redaktion.

Jedes Durchlaufen dauert je nach Textlänge circa fünf Minuten, die Liste der Telex-Nummern umfasste circa 30 Redaktionsadressen.

Die Zeitungen mussten auf der Post am Westbahnhof aufgegeben werden, jeweils vor Mitternacht, damit der Nachtzug noch erreicht wurde. Die IÖAG-Zeitungen mussten nach Postleitzahlen geordnet und paketiert sein.

Die Gründung der IÖAG als Partei

Im Spätherbst 1977 spitzte sich die interne Auseinandersetzung vor allem um die Volksabstimmung zu. Ein Kollege, Stefan Micko, aus dem Kreis

kteřá do té doby měla voln  název, zaregistruje jako spolek.

T m by získal právo na jeho u žív n  jen on.

Název by ale už nebyl pou iteln  pro velkou  ast hnutí.

Na tomto rozhodujícím setkání jsme se rozhodli zaregistrovat I AG jako politickou stranu podle nedávno přijatého zákona o politických stranách.

Ve spěchu a se v   důkladnosti byly vypracovány stanovy na základě stávajícího jedn c ho řádu shrom  d n  delegátů a strana byla zaregistrována.

J  sám jsem byl na p e t  konferepci I AG zvolen předsedou, což byla  ist  administrativn  funkce.

Konzervativn  skupiny odpůrců jaderných elektráren kolem profesora Tollmanna a Aloise Englandera n sledn  založily „ARGE Nein zu Zwentendorf“ (Pracovní společenství NE pro Zwentendorf).

Zalo en  I AG jako strany p ineslo p ehlednost uvnitř a form ln  pomoc aktivistick m skupin m navenek. Potvrzen  o  lenstv  v ofici ln  politick  stran   asto pom halo proti  tok m m stn ch  řad  v hork  f zi roku 1978.

der konservativen Gruppen drohte in einer Sitzung der Gesamt sterreichischen Koordinations-Gruppe die I AG, die bis dahin ein freier Name war, als Verein anzumelden. Damit hätte er den Namen rechtlich besetzt und er wäre für große Teile der Bewegung nicht mehr zu verwenden gewesen.

Bei dieser entscheidenden Sitzung beschlossen wir, die I AG nach dem jüngst verabschiedeten Parteiengesetz als politische Partei anzumelden.

In aller Eile und Gründlichkeit wurden die Statuten auf Grundlage der bestehenden Geschäftsordnung der Delegierten-Versammlungen ausgearbeitet und die Partei angemeldet. Ich selbst wurde bei der nächsten I AG-Konferenz zum Obmann gewählt – eine rein administrative Funktion.

Die konservativen Gruppen der AKW-GegnerInnen um Prof. Tollmann und Alois Engländer gründeten in der Folge die „ARGE Nein zu Zwentendorf“.

Die Gründung der I AG als Partei brachte Klarheit nach innen und formale Hilfe für die AktivistInnen-Gruppen nach außen. Die Bestätigung ihrer Mitgliedschaft in einer offiziellen

Role skupin v IÖAG

V letech 1970-1975 jsme byli svědky přechodu od pionýrských skupin, které působily již od roku 1970 a vyznačovaly se spíše individuálními bojovníky, ke skupinám převážně studentských, týmově orientovaných aktivistů.

Obě skupiny se podařilo v celém Rakousku spojit do IÖAG.

Tento vývoj se navzdory všem vnitřním, ideologickým diskusím až do bodu zlomu vyznačoval velkým, vzájemným respektem a vědomím nutnosti společného postupu.

Mezi aktéry byla patrná vysoká úroveň občanského povědomí, avšak velmi kritická vůči vládě.

To se zřetelně projevilo i při velké demonstraci u Hainburgu (1984).

Levicové skupiny, zejména Komunistický svaz, přinesly velké know-how, kádrovou disciplínu,

politischen Partei half vielfach gegen die Übergriffe lokaler Behörden in der heißen Phase im Jahre 1978.

Die Rollen der Gruppen in der IÖAG

Von 1970 bis 1975 erlebten wir den Übergang von den Pioniergruppen, die bereits seit 1970 aktiv waren und die eher von Einzel-KämpferInnen geprägt waren, zu den vor allem studentischen, teamorientierten AktivistInnen-Gruppen.

Beiden Gruppen gelang der österreichweite Zusammenschluss in der IÖAG.

Diese Entwicklung war bei allen internen, ideologischen Diskussionen bis zur Zerreißgrenze von großem, gegenseitigem Respekt und vom Wissen der Notwendigkeit einer gemeinsamen Aktion geprägt.

Erkennbar war ein hohes staatsbürgerliches, jedoch sehr regierungskritisches Bewusstsein der Akteure. Etwas, was sich bei der großen Demo zu Hainburg (1984) sehr klar wiederfand.

Die linken Gruppen, vor allem der Kommunistische Bund, brachten viel

technické kapacity (tiskárny Wiese a Remaprint) a koordinaci v celém Rakousku.

Přinášeli také mnoho ideologicky zabarvených argumentů, které se někdy velmi ostře střetávaly s konzervativními světonázory občanských iniciativ - někdy až k jejich roztržce.

Občanské iniciativy přivedly široké spektrum lidí a osobností, až po lékaře proti jaderným elektrárnám, umělce proti jaderným elektrárnám atd.

I zde se objevily argumenty, které nebylo vždy snadné strávit.

Bylo však možné udržet tyto spory uvnitř, zachovat vzájemný respekt - všichni byli odhodlaní! - a vždy bylo možné najít rovnováhu, která umožňovala a podporovala společnou ofenzívu vůči vnějšímu světu.

Moje role v průběhu let byla zprostředkovatelská ve snaze o dosažení této rovnováhy.

„Pracovní skupina atomová energie“, naše jádro na Vídeňské univerzitě, se koncem roku 1977 příliš zmenšila.

Knowhow, Kaderdisziplin, technische Kapazität (Druckereien Wiese und Remaprint) und österreichweite Koordination mit ein.

Sie brachten auch jede Menge ideologisch gefärbter Argumentationen vor, die mit den konservativen Weltbildern der bürgerlichen BIs phasenweise sehr heftig – manchmal bis zur Zerreißprobe – kollidierte.

Die bürgerlichen BIs brachten ein breites Spektrum an Personen und Persönlichkeiten ein, bis hin zu den Ärzten gegen AKW, Künstler gegen AKW, etc.

Auch hier gab es Argumentationen, die nicht immer leicht verdaulich waren. Es gelang jedoch, diese Auseinandersetzungen intern zu halten, den gegenseitigen Respekt zu erhalten – jede/r war engagiert! - und es gelang immer wieder eine Balance zu finden, die eine gemeinsame Offensive nach außen ermöglichte und trug.

Meine Rolle in all den Jahren war eine vermittelnde, im Bemühen um diese Balance.

Der „Arbeitskreis Atomenergie“, unsere Keimzelle an der Universität Wien war Ende 1977 zu klein

Společně s šestnácti okresními skupinami s více než 160 aktivisty jsme založili organizaci WOGA – „Vídeňská organizace proti jaderným elektrárnám“.

Když se ohlédnu zpět, s úctou ke všem našim úspěchům říkám, že IÖAG byla optimem profesionální práce občanských iniciativ na vysoké demokratické úrovni a zůstala v této historické konstelaci jedinečná.

Následné kampaně v osmdesátých letech podporovaly kanceláře velkých nevládních organizací (např. mírové hnutí, Hainburg).

Černobyl - definitivní konec Zwentendorfu

V roce 1979 přijal parlament zákon o zákazu atomu, který lze na základě konsensu všech stran zrušit pouze dvoutřetinovou většinou, ačkoli není zakotven jako ústavní zákon.

Následně se různé kruhy snažily otázku Zwentendorfu znovu otevřít.

A tak jsem v prosinci 1985 s našimi přáteli probíral svou do té doby poslední Zwentendorfskou demonstraci!

geworden. Gemeinsam mit den sechzehn Bezirksgruppen mit über 160 AktivistInnen gründeten wir den Zusammenschluss der WOGA-„Wiener Organisation gegen Atomkraftwerke“.

Rückblickend sage ich mit Respekt vor unser aller Leistung, dass die IÖAG das Optimum einer professionellen Arbeit von Bürgerinitiativen bei hohem demokratischem Niveau und in dieser historischen Konstellation einmalig blieb.

Die nachfolgenden Kampagnen der Achtziger Jahre wurden von Büros der großen NGOs mitgetragen (z.B. Friedensbewegung, Hainburg).

Tschernobyl – das definitive Ende von Zwentendorf

Im Jahre 1979 wurde vom Parlament das Atomsperrgesetz verabschiedet, das als Konsens aller Parteien nur mit einer Zweidrittelmehrheit aufgehoben werden kann, obwohl es nicht als Verfassungsgesetz verankert ist.

In der Folge versuchten diverse Kreise das Thema Zwentendorf wieder aufzuwärmen. So argumentierte ich im Dezember 1985 mit unseren Freunden meine bis dahin letzte Zwentendorf-Demonstration!

O reaktivaci Zwentendorfu se pokoušel předseda ÖVP Alois Mock a na jaře 1986 také předseda ÖGB Anon Benya.

Teprve strašlivá havárie v Černobylu 26. dubna 1986 ukončila spor o jadernou elektrárnu Zwentendorf.

O autorovi:

Günther Pfaffenwimmer, Dr.

Narozen v roce 1951 v Linci. Studium biologie (učitelský obor přírodopis) a doplňkového oboru chemie na Univerzitě ve Vídni, pokračování v doktorandském studiu, hlavní obor zoologie, vedlejší obor botanika. V letech 1974-75 jeden rok volontér na Spolkovém úřadu pro kvalitu vody.

Od roku 1976 výuka na Státní obchodní akademii ve Vídni X a na škole téhož druhu ve Vídni XXII.

V roce 1986 služební přidělení na Ministerstvo školství a vědy za účelem koordinace projektu OECD/CERI „Životní prostředí a školní iniciativy“.

V roce 1994 přechod do služeb všeobecné správy na tomto ministerstvu.

Od roku 1995 vedoucím referátu ekologické výchovy.

Aktivní člen katolické vysokoškolské obce

Vorstöße gab es von ÖVP-Obmann Alois Mock, auch ÖGB-Vorsitzender Anon Benya wollte noch im Frühjahr 1986 Zwentendorf reaktivieren. Erst der furchtbare Unfall von Tschernobyl vom 26. April 1986 machte dem AKW-Zwentendorf ein Ende.

Zum Autor:

Günther Pfaffenwimmer, Dr.

Geboren 1951 in Linz. Studium der Biologie (Lehramt Naturgeschichte) und Ergänzungsfach Chemie an der Universität Wien, Fortsetzung mit dem Doktoratsstudium, Hauptfach Zoologie, Nebenfach Botanik. 1974-75 Volontärs-Jahr an der Bundesanstalt für Wassergüte.

Seit 1976 Schuldienst an der BHAK Wien X und an der BHAK Wien XXII.

1986 Dienstzuteilung an das Bundesministerium für Unterricht und Kunst zur Betreuung des OECD/CERI-Projektes „Umwelt- und Schulinitiativen“. 1994 Übernahme in den allgemeinen Verwaltungsdienst im Bundesministerium für Unterricht und Kunst. Seit 1995 Leiter des Referats für Umweltbildung.

Aktives Mitglied der Katholischen Hochschulgemeinde Wien (1969-1972),

Vídeň (1969-1972), komitétu jižní Afrika (1972-75), členství v pracovním kolektivu Atomová energie a v Iniciativě rakouských odpůrců atomových elektráren (1975-87).

des Komitees Südliches Afrika (1972-1975), im Arbeitskreis Atomenergie und in der Initiative Österreichischer Atomkraftwerks-Gegner (1975-1987).

Překlad:

Helga Grimmová, Hana Jílková

Úprava:

Helga Grimmová, Bernhard Riepl